

EGE ÜNİVERSİTESİ
Ulaştırma Yönetimi Araştırmaları Dergisi
Journal of Transportation Management Research
<https://jotmar.ege.edu.tr/>

Geliş/Received: 15.03.2023 Kabul/Accepted: 30.04.2024
Araştırma Makalesi

ESG (Çevresel, Sosyal, Yönetişim) ve Havayolu Endüstrisi: Korean Air Örneği

Sultan GEDİK GÖÇER¹

Arzunur ŞAHİN KERİMOĞLU²

Özet

ESG, şirketlerin uzun vadede değer yaratmaya, iş stratejilerini devam ettirebilmeye, dünyaya ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmeye yarayan çevresel, sosyal, yönetim konularını kapsar. Son yıllarda sadece finansal konulardan ziyade finansal olmayan konular da yatırımcıların yatırım alma kararlarını etkilediğinden ESG önemli hale gelmiştir. Bu kararları etkileyen ESG'nin bir skor olarak ölçülmesi bazı üçüncü taraf kurumlar tarafından yapılır. Günümüzde birçok şirket ESG raporlarını yayınlamaktadır. Havayolları ise her yıl sürdürülebilirlik raporlarını yayınlasalar da ESG raporunu yayınlayan az sayıda havayolu vardır. Bu çalışma ESG tanımı, ESG skoru, ESG skorunun hesaplanması kavramlarından bahsetmiş, daha sonra havayolu endüstrisinde ESG'yi açıklayarak Korean Air'in 2022 ESG raporunu incelemiştir.

Anahtar Kelimeler: ESG, Havacılık Sektörü, Yönetişim Standartları.

ESG (Environmental, Social, Governance) and the Airline Industry: The Case of Korean Air

Abstract

ESG encompasses environmental, social, and governance issues that enable companies to create long-term value, sustain their business strategies, and fulfill their responsibilities to the world and society. In recent years, ESG has become significant as non-financial matters, in addition to financial ones, influence investors' decisions. The measurement of ESG as a score is conducted by some third-party institutions. Nowadays, many companies publish ESG reports. However, only a few airlines publish ESG reports despite releasing sustainability reports annually. This study has discussed the concepts of ESG definition, ESG score, and the calculation of ESG score, then proceeded to elucidate ESG in the airline industry by examining Korean Air's 2022 ESG report.

Keywords: ESG, Aviation Industry, Governance Standards.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, Kocaeli/Türkiye, sultan.gocer@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5776-9791.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Havacılık Yönetimi ABD, Kocaeli/Türkiye.

1. GİRİŞ

ESG ve sürdürülebilirlik yakından ilişkilidir. ESG yatırımları, şirketleri toplum yanlısı, çevre dostu ve iyi kurumsal yönetim ile ilgili kriterlere göre tarar ve bu özellikler de sürdürülebilirliğe yol açar. ESG, şirket yönetimi paydaşlarının nasıl karar verdiğine bakar; sürdürülebilirlik ise bu kararların dünya üzerindeki etkisini dikkate alır. Son yıllarda finansal risk ve getiriye önemseyen geleneksel finans yerine ESG ilkelerini karar alma ve yatırım süreçlerine dâhil eden sürdürülebilir finans stratejileri; katlanılan maliyetlere rağmen oldukça fayda sağlamaktadır (Canikli, 2022).

Günümüzde, şirketlerin sadece finansal performansları değil, aynı zamanda çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) faktörleri üzerindeki etkileri de yatırımcılar tarafından dikkate alınmaktadır. Havayolu endüstrisi de bu trendi takip etmekte ve ESG ilkelerini benimsemektedir. Bu bağlamda, Korean Air gibi büyük havayolu şirketleri, ESG uygulamalarını ve performanslarını raporlayarak şeffaflık ve hesap verebilirliklerini artırmayı hedeflemektedir. Korean Air, 2022 yılında yayınladığı ESG raporu ile çevresel, sosyal ve yönetim alanlarındaki faaliyetlerini ve performansını paylaşmıştır. Çevresel açıdan, şirketin karbon ayak izini azaltma çabaları, enerji verimliliği projeleri ve atık yönetimi gibi konulara odaklandığı görülmektedir. Sosyal olarak, Korean Air, çalışan haklarına saygı, çeşitlilik ve kapsayıcılık, iş sağlığı ve güvenliği gibi konulara önem vermektedir. Ayrıca, yönetim alanında şeffaflık, etik standartlar ve bağımsızlık ilkelerine uygunluk da vurgulanmaktadır.

Korean Air'ın ESG raporu, şirketin sürdürülebilirlik stratejilerini ve performansını anlamak için önemli bir kaynaktır. Bu rapor, yatırımcıların ve diğer paydaşların şirketin ESG uygulamalarını değerlendirmelerine ve gelecekteki kararlarını şekillendirmelerine yardımcı olabilir. Havayolu endüstrisi genelinde benzer şeffaflık ve hesap verebilirlik çabalarının artmasıyla, ESG'nin bu sektördeki önemi giderek artacaktır.

Bu makale çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) ilkelerinin havayolu endüstrisindeki önemini ve uygulanmasını ele alarak bir analiz sunmayı amaçlamaktadır. Makale, ESG'nin şirketlerin uzun vadeli değer yaratma kapasitesi üzerindeki etkilerini inceleyerek, havayolu şirketlerinin sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmek için nasıl bir çerçeve oluşturabileceğini incelemektedir. Korean Air gibi önde gelen bir havayolu şirketinin ESG uygulamalarını örnek alarak, çevresel etkilerin azaltılması, toplumsal sorumlulukların yerine getirilmesi ve etik yönetim standartlarının sağlanmasının havayolu endüstrisi için ne anlama geldiğini tartışmaktadır.

ESG; şirketlerin finansal ürünlere öncelikli erişimine, havacılık otoritelerinin çevre ile ilgili koyduğu kurallara daha kolay uyum sağlamaya, sosyal açıdan bilinçli bir imaj sergileyerek müşteri sadakati ve memnuniyeti sağlamaya yaramaktadır. Yapılan

çalışmalarda ESG raporlaması yapan havayollarının değeri ve finansal performansı arasındaki pozitif korelasyonu destekleyen kanıtlar bulunmuştur. Ayrıca ESG puanları yüksek olan havayollarının beklenmedik krizler karşısında daha dayanıklı olduğu görülmüştür (Paraschi, 2022). Bu çalışma Türkiye'deki havayolu şirketlerinin de ESG raporlarını yayınlamalarıyla faydalarından yararlanmaları, rekabet avantajı elde etmeleri motivasyonu ile bir çerçeve çizmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada Korean Air'ın seçilme nedeni; ESG raporu yayınlayan havayollarının American Airlines, Alaska Airlines, Delta Airlines, Asiana Airlines, Atlas Air, IndiGo, Korean Air, Southwest Airlines olması, yayınlanan raporlar incelendiğinde American Airlines'ın ESG sorunlarını ele alması, Korean Air ve Asiana Airlines hariç diğer havayollarının ise ESG konularını çevresel, sosyal ve yönetim başlıkları adı altında toplamamasıdır. Korean Air, Asiana Airlines'ı satın alma sürecinde olduğundan çalışmada Korean Air'ın ESG raporu incelenmiştir.

2. ESG KAVRAMI

Son 10 yılda ESG az bilinen bir kavram olmaktan çıkıp, pek çok yatırımcının dikkate aldığı bir kavrama dönüşmüştür. ESG yaygın tanımıyla bir şirketin iş stratejisini devam ettirme ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini etkileyebilecek çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularının tamamıdır (Nasdaq, 2019). ESG'nin açılımı;

- “E” harfi Environmental yani çevresel alt başlığı; çevresel konular, iklim değişikliği, sera gazı emisyonları, doğal kaynakların tükenmesi, atıklar ve kirlilik, hayvanların korunması vb.
- “S” harfi Social yani sosyal alt başlığı; çalışma koşulları (kölelik ve çocuk işçi çalıştırma vb.), iş sağlığı ve güvenliği, yerel topluluklar, çalışanlarla ilişkiler ve çeşitlilik, cinsiyet eşitliği, sosyal adalet, kurumsal etik vb.
- “G” Governance yani yönetim alt başlığı ise yönetici ücretleri, rüşvet, yolsuzluk, yönetim kurullarının çeşitliliği ve vergi stratejisi olarak tanımlanmıştır (Coşkun, 2022).

ESG kavramı ilk olarak 2006 yılında Birleşmiş Milletler tarafından desteklenen ve bağımsız bir kuruluş olan Sorumlu Yatırım İlkeleri (PRI) ile ortaya çıkmıştır. Sorumlu yatırım, yatırım kararlarına ve aktif sahipliğe ESG faktörlerini entegre etmek için bir strateji ve uygulama olarak tanımlanmaktadır. PRI, kurumsal yatırımcıların ESG kriterlerini yatırım faaliyetlerine gönüllü olarak entegre edebilmeleri için 6 ilke önermiştir. Bu ilkeler;

1. ESG konularını yatırım analizi ve karar alma süreçlerine dâhil etmek,
2. ESG konularını sahiplik politikaları ve uygulamalarına dâhil etmek,

3. Yatırım yapılan kuruluşların ESG konuları ile ilgili raporlarını istemek,
4. ESG konularının yatırım sektöründe kabul edilmesi ve teşvik edilmesini sağlamak,
5. ESG konularının uygulanmasındaki etkinliği arttırmak için iş birliği yapmak,
6. ESG konularının uygulanmasına yönelik ilerleme hakkında rapor vermektir (PRI, tarih yok).

İlkeler yayınlandığı ilk yıl, dünyanın her yerinden 8 trilyon doları aşkın bir büyüklüğü temsil eden kurumsal yatırımcılar tarafından kabul edilmiştir ve PRI kurulduğundan beri istikrarlı bir şekilde büyümüştür.

Pandemi sebebiyle de sürdürülebilir dünyanın ön plana çıktığı bu günlerde güçlü bir ESG kimliğine sahip yatırım ürünlerine talep patlaması yaşanmıştır (McDougall, 2020). 2021 yılında yapılan bir ankete göre kurumsal yatırımcıların yarısından fazlası, yatırım kararlarında birden fazla ESG verisi ve araştırma kaynağı kullandıklarını bildirmişlerdir (Brackley, Brock, & Nelson, 2022). Avrupa pazarındaki varlıkların yarısı ve ABD pazarındaki varlıkların %30'u ESG kavramını dikkate alan stratejiler aracılığıyla tahsis edilmektedir (Santos & Pereira, 2022).

Morningstar Inc'e göre sürdürülebilir yatırım fonlarında ve ESG odaklı borsa yatırım fonlarında tutulan para geçen yıl küresel olarak %53 artarak 2,7 trilyon dolara yükselmiştir.

2020'de sürdürülebilir varlık fonlarından 1,1 milyar dolar kazanan küresel varlık yönetimi endüstrisi 2021'de 1,8 milyar dolar kazanmıştır. Ayrıca ESG varlıklarının küresel büyüklüğü 2019'da 30 trilyon dolar, 2020'de 35 trilyon dolardır ve 2025 yılında da 53 trilyon dolara ulaşacağı öngörülmüştür (Kishan, 2022). Yatırımcılar da riskleri düşürmek ve fırsatları keşfederek şirketlerin kaynak tahsisi kararlarını etkilemek için ESG faktörlerini yatırım kararlarına entegre etmenin değerini her zamankinden daha iyi anlamışlardır (Erol, Ünal, & Coşkun, 2022). ESG; şirketler için kurumsal sosyal sorumluluğa uygun bir faaliyet yapısı, yatırımcılar için ise etki yatırımına (yatırımın performansının çevresel ve sosyal faktörler gibi finansal olmayan ölçütler çerçevesinde de gözlemlenmesi) duyarlı bir portföy yönetimi stratejisi izlenmesini öngörmektedir (Coşkun, 2022).

ESG 'nin potansiyel faydalarının yanı sıra bazı ESG sorunları da mevcuttur. Bunlardan ilki ESG faaliyetlerinin düzenlemenin ötesinde sürdürmenin maliyetli olduğunun ve firmaların karlılığını düşürdüğü düşünülmektedir (Shin, Moon, & Kang, 2022). Diğerleri ise ESG alanına girmek isteyen yatırımcıların en büyük engellerinden biri

ESG derecelendirme verilerinin kalitesi, kapsam eksikliği ve kendi kendine raporlamaya bağımlılığıdır (Li & Polychronopoulos, 2020).

ESG derecelendirmelerine göre yatırım yapan yatırım fonları oldukça büyük girişler yaşamaktadır. ESG derecelendirmeleri, varlık fiyatları ve kurumsal politikalar üzerinde verilen kararları giderek daha fazla etkilemektedir. Bu eğilimler nedeniyle de yatırımcılar şirketlerin ESG performansının değerlendirmelerini öğrenebilmek için ESG derecelendirmeleri sağlayan kurumlara güvenmişler, bu kurumlar da oldukça etkili hale gelmiştir (Florian, Köbel, Rigobon, & Sloan, 2022). Fakat bu kurumlar tarafından ESG skorunun ölçümü için kullanılan metodolojiler tutarlı değildir ve bir yatırım için kullanıldığında farklı sonuçlara yol açabilmektedir. ESG skorunun ölçümündeki farklılıklar; aynı şirketin bir kurumda daha yüksek, diğer kurumda oldukça düşük derecelendirilmesine sebep olabilir. Literatürde ESG ile ilgili kriterleri düzenlemek için çalışmalar olmasına rağmen ESG veri alanının hızla büyümesiyle bu çabalar sonuçsuz kalmıştır (Li & Polychronopoulos, 2020). ESG metrikleri oluşturmak için kullanılan metodolojiler ve algoritmalar büyük veri akışlarına bağlıdır. Bu veriler kurumsal sürdürülebilirliğin tüm yönleriyle bağlantılıdır, şirketler ve pazarlar geliştikçe her veri noktası düzenli olarak yenilenir. Değerlendirici kuruluşlar çoğunlukla derecelendirmenin iç işleyişini açıklamak konusunda isteksizdir çünkü bu, şirketleri sistemlerini değiştirmeleri konusunda teşvik edebilir. Ayrıca bu metodolojik açıklık yatırımcıya da güven vermektedir çünkü gerçek performansı yansıttığı düşünülmektedir (Brackley, Brock, & Nelson, 2022).

Yüksek ESG skoru bir firmanın ödeme gücüyle olumlu ilişkilidir. Bunun yanı sıra ESG skoru düşük olan firmalar, temerrüt olasılıklarını arttıran ESG faktörleri ile ilgili yükümlülüklerle maruz kaldıkları için daha riskli olarak kabul edilir ve çevre ihlalleri sebebiyle masraflar, para cezaları ve tazminat talepleri ile karşı karşıya kalabilirler. Ayrıca ESG yönetimi kötü olan firmalar banka ve yatırımcılardan fon ararken zorlanabilirler. Çünkü bankalar ve yatırımcılar; sadece itibar ve kredi riskine karşı değil, aynı zamanda kendilerini çevresel yükümlülüklerle karşı sorumlu bulma riskine karşı da dikkatli hale gelmiştir (Apergis, Poufinas, & Antonopoulos, 2022).

ESG skoru ölçen kuruluşlardan biri olan Refinitiv 12.000'den fazla kamu ve özel şirkette 630'den fazla farklı ESG ölçütü olan en kapsamlı ESG veri tabanlarından birini sunar ve uluslararası piyasaların %85'ini kapsar. Hem harf (D'den A'ya) hem de yüzdelik puanlarla derecelendirme yapar. Yıllık raporlar, şirket internet siteleri, borsa, sivil toplum örgütü internet siteleri, kurumsal sosyal sorumluluk raporları ve yeni kaynaklar ile veri toplar, 7000'den fazla araştırma analistleri ESG veri tabanını oluşturur. Veri tabanını oluştururken %100'e yakın veri kalitesi elde etmek için hem algoritma hem de insan süreçlerinin kombinasyonunu kullanır. Ayrıca ESG puanları haftalık olarak

güncellenir. ESG skorunun 3 ana boyutu ve 10 alt boyutuyla ölçüm yapılır (Refinitiv, 2022). Bu boyutlar;

Tablo 1: Refinitiv ESG Skoru Boyutları

Çevresel	Emisyonlar	Emisyonlar
		Biyolojik çeşitlilik
		Çevresel yönetim sistemleri
		Atıklar
	Yenilik	Ürün yenilikleri
		Yeşil gelirler, AR-GE çalışmaları, sermaye harcamaları
	Kaynak Kullanımı	Su
		Enerji
		Sürdürülebilir paketleme
		Çevresel tedarik zinciri
Sosyal	Toplum	Topluma fayda
	İnsan Hakları	İnsan hakları
	Ürün Sorumluluğu	Sorumlu pazarlama
		Ürün kalitesi
		Veri gizliliği
	İşgücü	Çeşitlilik ve kapsayıcılık
		Kariyer ilerlemesi ve eğitim
		Çalışma koşulları
		Sağlık ve emniyet
	Yönetişim	Kurumsal Sosyal Sorumluluk Stratejileri
ESG raporlama ve şeffaflığı		
Yönetim		Yapı (bağımsızlık, çeşitlilik, komiteler)
		Tazminat
Hissedarlar		Hissedar hakları
		Devalınma önleyici politikalar

Kaynak: Refinitiv, 2022.

ESG konularının yatırım sürecinin bir parçası haline gelmesi yatırımcıların hangi ESG konularının önemli olduğuna odaklanmasını sağlasa da ESG riskleri çok sayıdadır ve sektörler arası farklılık göstermektedir. Yatırımcıların; portföy şirketlerindeki önemli ESG risklerini belirlemelerine, riskin potansiyel büyüklüğünü anlamalarına ve şirketleri sektörler arasında karşılaştırmalarına olanak tanıyan araçlara ihtiyacı vardır. Sustainalytics'in ESG Risk Derecelendirmeleri; yatırımcıların menkul kıymet ve portföy düzeyinde finansal olarak önemli ESG risklerini ve bunların öz sermaye ve sabit getirili yatırımlar için uzun vadeli performansı nasıl etkileyebileceğini belirlemesine ve anlamasına yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Niteliksel analizlerle birleştirilen ESG Risk Derecelendirmeleri, müşterilere bir şirket için belirli ESG konularının önemi ve şirketin bunları etkin bir şekilde yönetmek için ne yaptığı veya yapmadığı konusunda bilgi

sağlamaktadır. Derecelendirmeler; ihmal edilebilir, düşük, orta, yüksek ve ciddi olarak beş risk düzeyine göre kategorize edilir. ESG Risk Derecelendirmesi şu şekilde hesaplanır:

ESG Risk Derecelendirmesi= Yönetim Boşluğu + Yönetilemeyen Riskler veya Toplam ESG Riski-Yönetim Riski (Sustainalytics, 2022).

ESG risk derecelendirme çıktıları ile (Sustainalytics, 2022);

- Bir şirketin riski, sektördeki emsallerine ve küresel evrene göre ölçülür.
- Bir şirketin ESG riskinin büyüklüğü ve şirketin bu riski ne kadar iyi yönettiği ölçülür ve açıklanır.
- Öncelikli ESG sorunları belirlenir ve odak noktası haline getirilir.
- Bir şirketin faaliyetlerini, paydaşlarını veya çevreyi etkileyebilecek olaylarda şeffaflık sağlar.

2.2. ESG Raporlaması

Finansal raporların artık tek başına firmaların geleceğini göstermede yetersiz olması yatırımcıları başka bilgi kaynağı aramaya itmiştir. Firmaların ESG performansı; firmanın geleceği ve değerini finansal performans kadar etkilediğinden yatırımcılar, ESG ile bilgileri de firmalardan talep etmişlerdir. Bu sadece yatırımcılar ile ilgili değil, firmaların toplumsal geleceğe ilişkin rolleri ile de ilgilidir (Aras & Sarıoğlu, 2015). Böylece bazı firmalar ESG raporlarını yayınlarken bazı borsalar ise firmalar için ESG raporlama rehberleri yayınlamışlardır. Bu raporlar paydaşların yanı sıra yatırımcılar, çalışanlar, rakipler, medya, akademisyenler gibi birçok kullanıcı için veri sağlamaktadır.

Şirketteki bilgi kirliliklerinin önüne geçmesi, yönetimin etkinliğini artırması, yönetim kararlarına erişilebilirliği sağlaması, bağımsız denetim sağlaması, uzun vadeli yatırımcı bulmaya yardımcı olması, sermayeye erişimi kolaylaştırması, kurumsal itibarı ve marka değerini arttırması, rakiplerle karşılaştırılma olanağını arttırması, hissedar haklarının korunması, hesap verebilirliği teşvik etmesi, ürün ve hizmetlerde tüketici sağlığı, güvenliği ve veri gizliliğinin sağlanmasını teşvik etmesi, çalışanların sağlığını güvenliğini ve sosyal haklarını koruması, çalışma şartlarını en iyi şekilde düzenlenmesi, kadın istihdamının desteklenmesi, sürdürülebilir gelişme ve ülke ekonomisine katkı sağlaması ESG raporlamasının potansiyel faydalarıdır (Şeker, 2020).

ESG raporlaması hem etik hem de yönetimi bilgilendirici, en iyi uygulamalar ve uzun vadeli getiriler için finansal olarak motive edilmiş bir arayıştır (Nasdaq, 2019). Gelecekte ESG'nin yatırım kararlarındaki öneminin tüm sektörlerde daha da artması ve firmalardan tutarlı ve daha doğru ESG raporlamasının zorunlu kılınması beklenmektedir (Apergis, Poufinas, & Antonopoulos, 2022).

3. HAVAYOLU ENDÜSTRİSİNDE ESG

Havacılık modern tarihimizde çok önemlidir. Kültürel alışveriş, kısa zamanda seyahat, dünyanın küreselleşmesi gibi katkılarının yanı sıra birçok alt sektörle etkileşim içinde olması sebebiyle önemli bir ekonomik güçtür. Sürdürülebilir bir havayolu sektörü yaratmak için uzun vadeli stratejilerin ve yatırımların oluşturulması; son zamanlarda tüm iş sektörlerinde kurumsal sosyal sorumluluk bilincinin artması ile giderek daha önemli hale gelmiştir (Paraschi, 2022). Bununla birlikte çevresel etki, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik girişimlerini uygulama konusunda en zorlu sektörlerden biridir. Bu zorluğun sebebi çevresel sürdürülebilirliğin ekonomik sürdürülebilirlik ile bağdaşım bağdaşmadığı şeklindeki şüphelerden kaynaklanır. Havayolları için finansal sürdürülebilirlik elde edilebilirken çevresel sürdürülebilirlik hem firma hem de endüstri düzeyinde maliyet sorununu gündeme getirir (Abdi, Li, & Turull, 2022). İş modellerine bakıldığında düşük maliyetli havayollarının rekabet avantajı elde etmek için mevcut kaynakları verimli bir şekilde tahsis ederek maliyet liderliği stratejisi izlediği, tam hizmet veren havayollarının ise yüksek kaliteli hizmetlerin yanı sıra maliyet etkinliği sağlayan hibrit bir strateji izlediği görülmüştür (Seo, Moon, & Lee, 2015).

Fakat düşük maliyetli havayollarının operasyonel verimlilik tasarrufunun, sürdürülebilirlik için yapılan yatırımları karşılayamaması sebebiyle, tam hizmet sağlayan havayollarının düşük maliyetlilere göre daha çevre dostu olduğu tespit edilmiştir (Hagmann, Semejin, & Vallenga, 2015). Bunun yanında tam hizmet veren havayollarının paydaşları sürdürülebilirlik faaliyetleri açısından bir beklentidedir (Seo, Moon, & Lee, 2015). Dünyanın dört bir yanındaki şirketler sürdürülebilir politikalar oluşturulması için kurumsal sosyal sorumluluğun önemli bir ilkesi olarak ortaya çıkan ESG'ye yönelmektedir. Havayolları çok yavaş da olsa ESG çalışmalarını uygulamaya ve performanslarını raporlamaya başlamıştır. Seyahat ve turizm sektöründeki ESG çalışmaları henüz başlangıç aşamasındadır ve daha çok araştırılmaya ihtiyacı vardır (Su & Chen, 2020). Havayolları sürdürülebilirlik ile ilgili raporlarını yayınlamaktadırlar fakat ESG raporunu yayınlayan birkaç havayolu vardır. Aşağıda bu havayollarından biri olan Korean Air'ın ESG raporu incelenmiştir.

3.1. Korean Air'ın ESG Faaliyetleri

Hem yolcu hem kargo taşımacılığı yapan Korean Air 1962'de ulusal bir havayolu olarak kurulmuş, 1969'da özelleştirilmiştir. 156 uçağıyla 43 ülke 120 şehre ulaşım hizmeti sunmaktadır.

2021 istatistiklerine göre toplam yolcu sayısı 5.701.000, toplam kargo 1.943.000 ton ve toplam gelir ise yaklaşık 6,8 milyar dolardır (Korean Air, 2022).

Şirket Sustainalytics'in son güncellemesi 15 Eylül 2022 olan ESG risk derecelendirmesine göre orta düzeyde risklidir. Ulaşım sektöründe 386 şirket arasındaki sıralaması 231 ve küresel olarak 15.612 şirket arasındaki sıralaması 7.181'dir (Sustainalytics, 2022).

Şekil 1: Korean Air ESG Risk Derecelendirmesi

Kaynak: Sustainalytics, 2022.

Korean Air'ın 2022 yılında yayınlanan ESG raporuna göre şirket;

Çevre dostu projeler ve sosyal değer yaratmak üzere kullanmak için Temmuz 2021'de yaklaşık 273 milyar dolar değerinde ESG tahvilleri ihraç etmiştir. Bu tahvilleri çevre dostu uçak Boeing 787-10 satın almak için kullanacaktır. Boeing 787-10'un yakıt verimliliği benzer uçaklara göre %25 daha yüksektir ve %25 daha az karbon salmaktadır. ESG tahvil değerlendiricisi olan Kore Yatırımcı Servisi (KIS) havayolunun sera gazı emisyonlarını azaltmadaki başarısı ve ESG girişimleri nedeniyle Korean Air'a yeşil tahvil için en yüksek notu vermiştir.

Şirket topluma katkı sağlayabilmek, kaynak sirkülasyonunu gerçekleştirmek ve atıkları azaltmak için eski uçakları ve diğer malzemeleri kullanarak ileri geri dönüşüm uygulamaları yapmaktadır.2020'de Kore'de kullanımdan kalkan Boeing 777 uçağının demonte parçalarını tamamen yeni ürünler olarak ileri geri dönüşüme tabi tutan ilk havayoludur. Ayrıca şirket GREEN SKYPASS projesi ile iklim değişikliğini önlemek ve karbon nötrlüğü elde etmek amacıyla çevre dostu bir orman oluşturacaktır.

Ağustos 2021'de sürdürülebilir büyüme için ESG ile ilgili fikirleri keşfetmek üzere şirket içi bir yarışma düzenlemiştir. 862 çalışandan 137 dikkate değer fikir almışlardır ve bunları hayata geçirmek için çaba göstermektedir.

Üye olduğu küresel havayolu ittifakı olan Skyteam ile sürdürülebilir uçmanın yollarını bulma konusunda iş birliği yapmak üzere "Sürdürülebilir Uçuş Mücadelesi" etkinliğine ev sahipliği yapmıştır. 5 Mayıs 2022'de KE035 (Incheon-Atlanta) uçuşuyla bu etkinliğe katılmıştır ve az yakıt tüketen rotaların seçilmesi, Elektrikli Yer Destek Ekipmanı

(EGSE) kullanımı, kabin atıkları için bireysel geri dönüşüm girişimleri, çevre dostu kargo plastikleri kullanımı gibi sürdürülebilirlik için fikirler ortaya atmıştır (Korean Air ESG Report, 2022).

3.1.1. Çevresel

Korean Air, 1996 yılında ISO14001 (Çevre Yönetim Sistemi) sertifikasını aldığından beri, havayolu, ulaşım, uçak bakım ve havacılık da dâhil olmak üzere tüm iş alanlarında uluslararası standartlarla uyumlu bir çevre yönetim sistemi uyguladığını belirtmiştir. Ayrıca iklim değişikliği de dâhil olmak üzere çevresel sorunların çözümü için yönetim kurulu bünyesinde bir ESG komitesi oluşturmuştur. Korean Air özellikle iklim değişikliği ile ilgili olarak IATA tarafından açıklanan hedef 2050 net sıfır karbon emisyonuna ulaşmayı havayolunun ana hedefi olarak tanımlamıştır ve önleyici tedbirler ile iklim değişikliği riskini en aza indirmek için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Kısa vadede çevre dostu uçaklar olarak yakıt verimliliğini artırarak emisyonları azaltmayı hedeflemiştir, orta ve uzun vadede ise sürdürülebilir havacılık yakıtı, hidrojen veya elektrik enerjisi satın alarak enerji geçişini gerçekleştirmek için hazırlıklar yapmaktadır.

Tablo 2: Son 3 yıldaki yakıt verimliliği değişimi

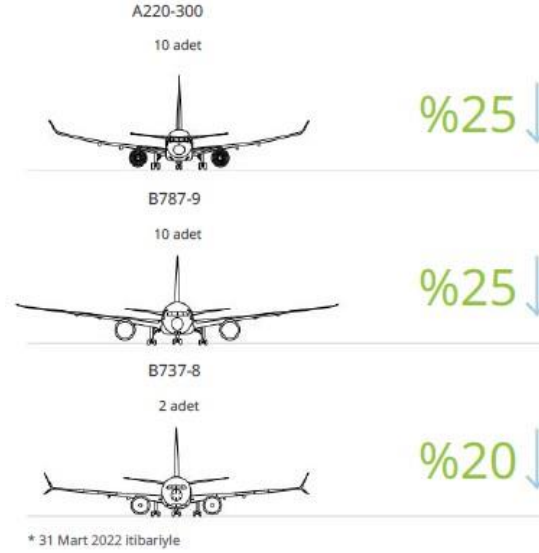
	2019	2020	2021
Yakıt verimliliği (Yakıt verimliliği =Yakıt Tüketimi(hacim)/Ulaşım(100RTK) Küçük olan değer daha verimlidir.)	32.13	29.53	27.41

Tablo 3: Son 3 yıldaki sera gazı emisyonlarının değişimi

	2019	2020	2021
Toplam doğrudan ve dolaylı emisyonlar	16.245.436	9.298.557	9.245.652

Raporda Korean Air; sürdürülebilir havacılık yakıtı(SAF) kullanımını yaygınlaştırmak, yerli üretim ve kullanım için temel oluşturmak, pazar araştırması yapmak, Ar-Ge faaliyetleri yürütmek üzere petrol ve rafineri şirketi Hyundai Oilbank ile SAF üretimi ve kullanımına ilişkin bir mutabakat imzalamıştır. Ayrıca SK Energy ile ortaklık kurarak tüketicileri çevre dostu uçuşlar konusunda bilinçlendirmek için bir ay boyunca karbon kredilerinin satın alınması ile elde edilen karbon nötr jet yakıtı ile iç hat uçuşları gerçekleştirmiştir.

Şirket sera gazı emisyonlarını azaltmak için yüksek verimli uçakları filosuna katmaktadır. Şirketin 10 adet A220-300 ve 10 adet B787-9 uçağı, benzer modellerle karşılaştırıldığında, koltuk başına emisyon oranı %25 daha az, 2 adet B 737-8 uçağı ise %20 daha azdır.

Şekil 2: Korean Air Filosundaki Yüksek Verimli Uçaklar

Kaynak: 2022 Korean Air ESG Report.

Korean Air uçuşların işletilmesi, bakım, havalimanlarının işletilmesi ve uçuş planları dahil olmak üzere yakıt verimliliğini artırmaya ilişkin görevler üzerine çalışmaya devam etmektedir. Teknoloji transferi yoluyla Kore'deki havayolları da dahil olmak üzere bir bütün olarak havacılık endüstrisindeki emisyonların azaltılmasına büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra şirket 2022'nin ikinci yarısına kadar makine öğrenimi tabanlı bir yakıt yönetim sistemi uygulamaya koymayı planlamaktadır. Uçuş verimliliğini iyileştirmeye yönelik örneklerden bir tanesi Engine Water Wash teknolojisidir. Bu teknoloji; jet motorunun yanma odasından ve kompresörden yabancı maddeleri uzaklaştıran böylece yanma verimliliğini artırmak için motor içindeki hava akışını iyileştiren bir teknolojidir. Korean Air 2021'de bu teknolojiyle yaklaşık 11.952 ton karbonun salınımını azaltmıştır.

Şirket hava kargo sektöründe de karbon emisyonlarını azaltmak için kargo ambalajlarında %50 yenilenebilir malzemeler ve vinil karışımı kullanmaktadır. Yenilenebilir vinil orijinal kargo paketleme malzemesi ile karşılaştırıldığında kalınlık, sızdırmazlık ve sağlamlık açısından benzerdir. Böylece yenilenebilir vinil güvenli kargo taşımacılığının yanı sıra plastik tüketiminde ve karbon emisyonlarının azaltılmasına

yardımcı olmaktadır. Ayrıca şirket uçağa yüklenen yükün toplam ağırlığında düşüş sağlayarak yakıt tüketimini düşürmek için kargo konteynerlerinin ağırlıklarını azaltmıştır. 2021 yılı itibariyle hafif konteynerler kullanarak toplam yük ağırlığında 5000 ton azalma sağlamış ve bunun sonucunda 500 tonun üzerinde karbon emisyonu azaltılmıştır.

2021 yılında Korean Air genel merkez, uçak bakımı ve diğer havacılık iş alanlarında 54 yeşil yönetim hedefi belirlemiştir ve uygulamıştır. Bu hedefler kirletici emisyonların, sera gazının, atıkların ve kaynak tasarrufunun dengelenmesi, çevresel değişikliklere acil müdahale ve yasalara uygunluk dahil 21 nicel ve 33 nitel hedeften oluşmaktadır. Bu hedeflerini gerçekleştirebilmek için düzenli ve rastgele kontroller ile çevre yönetim sisteminin genel durumunu denetlenmiştir. Herhangi bir sorun tespit edildiğinde iyileştirmek için sorunun düzeltilmesi ve önleyici tedbirlerin oluşturulması süreçleri işlemektedir. Ayrıca çalışanların temel eğitim, özel eğitim ve iş başında eğitimlerinin yanında sürekli olarak şirket içi çevre eğitimleri ve çeşitli çevrimiçi dersler sunarak bu konudaki uzmanlıklarının artırılması hedeflenmektedir.

Yalnızca uçak işletimi sırasında değil aynı zamanda bakım tesislerinin kargo terminallerinin vb. işletimi sırasında da enerji harcamalarını en aza indirmek için çalışmaktadır. Parça değiştirirken diğer ürünlere göre yüksek verimli ürünleri tercih etmektedir ve enerji tüketimini en aza indirmek için çalışma sürelerini ayarlamaktadır. 2021 yılında hükümetin önerdiği gibi evden çalışmayı destekleyen şirket, çalışanlarına işten sonra ışıkları ve bilgisayarları kapatmaları konusundaki tavsiyeleriyle yer operasyonlarından kaynaklanan sera gazı emisyonlarını bir önceki yıla göre %12,8 oranında azaltmayı başarmıştır. Şirket 2021 yılında bir önceki yıla göre %12,5 artışla atıkların%70 birini geri dönüştürmüştür. Bunun yanı sıra Seul ve Gimhae'deki beş iş sahasında toplam altı atık su arıtma tesisi işletmektedir. Sahaların dördünde hava ve su kirliliğini azaltmak için yaklaşık 150 tane kirlilik önleme tesisi kurmuştur.

Korean Air gürültü kirliliğini hafifletmek için şirketin işletme yönetmeliklerine ve her uçak modeline gürültü azaltma prosedürleri eklemiştir. Bu prosedürler kalkış ve iniş sırasında uygulanmaktadır. Uçağın gürültü kirliliğini en aza indirmek ve uçuş rotalarını hassas bir şekilde yöneterek gürültüye duyarlı alanlardan kaçınmayı sağlamak için gelişmiş uydu navigasyon cihazları kullanmaktadır. Ayrıca diğer uçaklara kıyasla %50 daha az gürültü çıkaran ve yeni tanıtılan B787-9, B737-8 ve A320-300 uçaklarının tümü yurt içinde en düşük gürültü seviyesini elde etmiştir. Tüm çabalara rağmen kaçınılmaz gürültü kirliliği sebebiyle bu bölgelerde yaşayan sakinlere para ödemektedir.

Şirket küresel biyoçeşitliliği koruma çabalarına aktif olarak katılmaktadır. Buna göre korunan hayvan ve bitkiler, nadir hayvanlar, primatlar ve nesli tükenmekte olan hayvanların havayolu ile taşınmasını yasaklayan bir iç yönetmelik oluşturmuştur (Korean Air ESG Report, 2022).

3.1.2. Sosyal

ESG faaliyetlerinin ilgi görmesiyle birlikte şirketler insan hakları yönetimine daha fazla önem vermeye başlamıştır. Şirketin iç ve dış paydaşlara yönelik gerçekleştirilen 2022 önceliklendirme değerlendirmesine göre insan hakları yönetimi kilit konulardan biri olarak seçilmiştir. Şirket hali hazırda ülkenin yasalarına uyan çeşitliliğe ve insan haklarına saygı politikaları uygulamakta, insan hakları eğitimleri vermektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) yönetmeliklerine uygun olarak her türlü zorla çalıştırma, çocuk işçiliği ve ücret istismarını şiddetle yasaklamaktadır. Çalışanların işe alınması, atanması, değerlendirilmesi ve ücretlendirilmesi söz konusu olduğunda cinsiyet, yaş, ırk, din, engellilik ve siyasi görüşlere dayalı ayrımcılıktan kaçınmaktadır. İş yeri tacizini engellemek ile ilgili olarak da bu vakalara danışmanlık ve raporlama için ayrılmış kurum içi bir kanal bulunmaktadır. Bildirilen vakalar Çalışma Bakanlığı tarafından sağlanan kılavuza göre ele alınmaktadır. Şirket çalışanlarının fiziksel ve zihinsel refahını iyileştirmek amacıyla her 3 ayda bir eğitim kursu sağlayarak güvenlik ve sağlık bilincini artırmaya çalışmaktadır. Kurum içi bir klinik psikoloji uzmanı ruh sağlığını desteklemek ve iş yeri stres seviyelerini yönetmek için yardımcı olmaktadır.

Korean Air 2018 yılında güvenlik önlemlerini izleyebilmek, yönetim kuruluna güvenlikle ilgili konularda tavsiyelerde bulunmak ve böylece objektif ve şeffaf bir güvenlik yönetim sistemi sürdürmek amacıyla yönetim kurulu bünyesinde Güvenlik Komitesi kurmuştur.

Şirket 24 saat acil tıbbi çağrı sistemi ile uçak içi acil durumlarda tıbbi bakım, hızlı ve doğru konsültasyon için deneyimli doktorları hazır bulundurmaktadır. Tüm uçaklarda bulaşıcı hastalıkların uçak içinde yayılmasını önlemek ve acil hastalara müdahale edebilmek için tıbbi cihazlar bulunmaktadır. Tüm kabin ekiplerine doğru ilk yardım yapabilmeleri için eğitimler verilmektedir.

Şirket Risk Değerlendirme Sistemini iş yeri kazalarının risk faktörlerini belirlemek, değiştirmek ve kontrol etmek için uygulamaktadır. Risk değerlendirmesi sırasında her saha için risk faktörlerini derinlemesine incelemek ve iyileştirme önlemlerini devreye sokmak amacıyla bir değerlendirme ekibi görev yapmaktadır. Risk azaltma önlemlerinin etkinliğini düzenli olarak test ederek risk faktörlerini etkin bir şekilde yönetmektedir.

Korean Air, Kore Tüketici Ajansı tarafından verilen Tüketici Merkezli Yönetim (CCM) sertifikasını alan ilk havayoludur. Bu sertifika müşteri odaklı iş faaliyetleri gerçekleştiren ve iyileştirmeler yapmaya devam eden şirketlere verilmektedir. Müşteri memnuniyeti sağlamak için şirket seyahat belgelerinin tam ölçekli dijitalleştirilmesi uygulaması ile dünyada bir e-belge sistemi başlatan ilk havayolu olmuştur. Bu sayede müşteriler daha az beklemektedir. 2021 yılının Ekim ayında Kakaotalk ve Facebook dâhil

olmak üzere mobil uygulamalar aracılığıyla kullanılabilen chatbot hizmetini tanıtmıştır. Bu hizmetin yaygınlaşmasıyla daha fazla müşteri çok sayıda kanal aracılığı ile daha hızlı bilgi sağlamaktadır. Ayrıca kahve pazarının büyümesiyle birlikte müşteri beklentilerine uygun olarak Starbucks dâhil olmak üzere en popüler kahve markalarıyla iş birliği yaparak uçak içi servisini yenilemekte ve ürün yelpazesini genişletmektedir. Şirket müşteri memnuniyetine katkıda bulunan çalışanları ödüllendirerek müşterilere üstün hizmet sunmaya teşvik etmektedir. Sosyal medya iletişimine de önem veren şirket marka değerini yükseltmek ve hizmetlerini tanıtmak için Facebook ve Youtube gibi çeşitli platformlarda içerik üreterek müşterileriyle yakın iletişim içindedir.

Tablo 4: Ocak 2022 Korean Air sosyal medya takipçi sayıları

Facebook	557.651
Instagram	441.081
Twitter	338.382
Youtube	138.920
WeChat	127.760
Weibo	228.971

Şirketin müşteri memnuniyeti odaklı, Air Transport World(ATW) 2021 yılı Yılın Havayolu Ödülü sahibi, Skytrax Covid-19 Güvenlik Derecelendirmesinde 5 yıldızlı havayolu, APEX derecelendirmelerinde üst üste beş yıl 5 yıldızlı küresel havayolu, Global Management Association (GMA) tarafından on yedi yıl üst üste Global Müşteri Memnuniyeti Yeterlilik Endeksi (GCSI) birincisi olmuştur.

Şirketin toplumsal destek faaliyetlerinden bazıları; çalışanlardan aylık bağışlar, ağaç dikme etkinlikleri, pirinç bağışı, kırsal köylerle kardeşlik bağı, ekolojik park oluşturma, tıbbi gönüllülük projeleri, askeri birliklerle kardeşlik bağı, Başında yaşayan evlat edinilmiş Koreliler için ücretsiz uçak biletidir.

Şirketin çalışan demografisine bakıldığında Aralık 2021 itibariyle deniz aşırı çalışanlar da dâhil olmak üzere toplam 19.409 çalışanı bulunmaktadır. Çeşitliliğin önemli bir göstergesi olan kadın çalışan oranı son 3 yılda %45'tir. Ortalama hizmet süresi 16,8 yıldır.

Tablo 5: Korean Air Çalışan Demografisi

	İstihdam Tipi		Pozisyon	
	Tam zamanlı	Geçici	Yönetici düzeyi	Yönetici olmayan düzey
Erkek	10.625	159	3.079	7.546

Kadın	8.394	231	2.047	6.347
Toplam	19.019	390	5.126	13.893

Korean Air işe alınan kadın sayısını istikrarlı bir şekilde arttırmakta ve annelik koruma politikalarını teşvik etmektedir. Annelik koruma politikasına göre kadın çalışanlar yasal standartlara uygun olarak doğum öncesi ve sonrası doğum izni, çocuk bakım izni kullanabilmektedir. Bunlara ek olarak tüm çalışanlara kişisel gelişim ve aile bakımı için uzun veya kısa vadeli izinler veya esnek çalışma saatleri sunmaktadır.

Çalışanlara sunulan imkânlar bakımından Korean Air havayolu endüstrisindeki şirketler arasında en yüksek düzeyde maaş ve refah sunmaktadır. Küresel liderlik becerilerini geliştirmek, kaliteli dinlenme süresi, barınma, eğitim ücretleri, boş zaman desteği, tıbbi harcamalar ve emeklilik için mali güvence, çalışanlara ve ailelere indirimli uçak biletleri dâhil olmak üzere çeşitli sosyal yardım programları uygulanmaktadır (Korean Air ESG Report, 2022).

3.1.3. Yönetişim

Son zamanlarda yönetim kurulunun sorumluluklarının sadece finansal performans üzerinde değil, aynı zamanda ESG dâhil olmak üzere finansal olmayan faktörler üzerindeki önemi artmıştır. Bu sebeple şirkette yöneticilerin bağımsızlığına uzmanlığına ve çeşitliliğine daha fazla önem verilmektedir. Sürdürülebilir bir yönetim yapısı oluşturmak ve ESG faaliyetlerine liderlik etmesi için 2021 yılında yönetim kuruluna ESG Komitesi tanıtılmıştır. Yönetim kurulu 3 yönetici direktör ve endüstri, finans, hukuk, yönetim ve ESG alanlarında farklı tecrübelere sahip 9 bağımsız yöneticiden oluşmaktadır. Bağımsız üye adayları Bağımsız Üye Öneri Komitesi tarafından aday gösterilmekte ve genel kurul kararıyla atanmaktadır. Bağımsız yönetim kurulu üyesi adaylarının profilleri genel kurul öncesinde internet sitesinde kamuya duyurulmaktadır. Ek olarak 2021 de bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oranı %67'den %75'e çıkarılarak kurulun bağımsızlığı ve yönetim şeffaflığı güçlendirilmiştir. Yönetim kurulu toplantı sayısı, onaylanan karar sayısı ve devam oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: Korean Air Yönetim Kurulu Toplantı Sayısı, Onaylanan Karar Sayısı ve Devam Oranları

	2019	2020	2021
Yönetim Kurulu Toplantı Sayısı	7	12	9
Onaylanan Kararların Sayısı	39	53	49
Devam Oranı	%96	%95	%99

2021’de toplantı katılım oranları tüm yöneticiler için %99 ve bağımsız yöneticiler için %100 olarak açıklanmıştır. Yönetim kurulu toplantılarında yolcu, kargo, finans ve teknoloji gibi çeşitli iş kollarından yöneticiler; gündem maddelerinin yönetim kurulu tarafından anlaşılması, ilgili konuların yönetim kuruluna açıklanması ve soruların cevaplanması için yardımcı olmaktadır.

Yönetim kurulu bünyesinde 5 komite vardır. Bunlar denetim komitesi, bağımsız direktör öneri komitesi, ESG komitesi, güvenlik komitesi ve ücretlendirme komitesidir. Güvenlik komitesi hariç, diğer komiteler yalnızca bağımsız yöneticilerden oluşmaktadır. 3 ayda bir toplanan ESG komitesinin verimli ve etkin bir şekilde çalışabilmesi, departmanlar arası iş birliği ile raporlama yapılabilmesi ve sistematik bir ESG yönetim sistemi ortaya konabilmesi için ESG Sekreterliği kurulmuştur.

Korean Air Kore’nin en büyük ESG değerlendirme ve danışma kuruluşu olan Korea Corporate Governance Service (KCGS) tarafından yürütülen ESG değerlendirilmesinde “genel A derecesi” almıştır. Aşağıdaki tabloda görülen 2020 yılı yönetim bölümündeki B+ ;başkan ve CEO rollerinin ayrılması, bir kadın bağımsız yöneticinin atanması ve yalnızca bağımsız yöneticilerden oluşan bir ESG Komitesi kurulması dâhil olmak üzere iyileştirme çabalarına dayanarak 2021 yılında A’ya yükseltilmiştir.

Tablo 7: KCGS ESG Derecelendirmesi

Yıl	E(Çevresel)	S(Sosyal)	G(Yönetişim)	Genel Not
2021	A	A+	A	A
2020	A	A+	B+	A

Korean Air kurumsal etiği yönetim ve iş faaliyetleri için en önemli değer olarak tanımlamaktadır. Şirketin Etik Beyannamesi şeffaf ve sorumlu yönetimi kurumsal felsefe olarak belirtmektedir. Etik Beyannamesinin maddeleri:

- Müşteri memnuniyeti ve güvenliğini en yüksek öncelik olarak kabul etmek,
- Yatırımcıların yatırım değerini arttırmak için en iyi çabayı göstermek,
- Tüm çalışanlara saygı duymak ve yaşam kalitelerini yükseltmek için çaba sarf etmek,
- İş ortakları ile karşılıklı güvene dayalı ortak gelişimi teşvik etmek,
- Havayolu taşımacılığı endüstrisinin gelişmesi için serbest rekabet ilkelerine uyumak,
- Toplumun gelişmesine ve korunmasına güçlü bir şekilde katkıda bulunmak,
- Şirket tarafından belirlenen kurumsal ilkeleri kabul etmek, tüm yükümlülük ve sorumlulukları yerine getirmektir.

Şirketin etik yönetimi için aldığı önlemlerden biri yolsuzluğu bildirmek için bir kanal oluşturmasıdır. Bu kanal aracılığı ile çalışanlar, müşteriler ve hissedarlar tarafından mevzuat ihlali, yolsuzluk, dolandırıcılık faaliyetler ve diğer usulsüzlüklerle ilgili şirket içi suistimaller bildirilmektedir. Ayrıca bu tür olayları bildiren çalışanlar ilgili ilke ve prosedürler uyarınca her türlü dezavantaja karşı korunmaktadır. Bildirilen vakalar 2019'da 15, 2020'de 15 ve 2021'de 32'dir. Bu vakalarda alınan önlemler;

Tablo 8: Şirket İçi Usulsüzlüklerin Yaptırımları

	2019	2020	2021
Hafif ceza	2	0	4
Ağır ceza	12	4	15
Görevden alma	5	2	4
Toplam	19	6	23

Korean Air risk yönetimini ise finansal ve finansal olmayan riskler başlıkları altında toplamıştır. Rapora göre finansal olmayan riskler ile ilgili şu çalışmalar yapılmaktadır:

Stratejik ve operasyonel riskler: Departman başkanlarından oluşan üst düzey bir danışma organı, kurumsal değeri en üst düzeye çıkarmanın bir yolu olarak ESG eğitimlerini şirket çapında bir bakış açısıyla gözden geçirmek ve tartışmak için toplanmaktadır. Ek olarak her bir departmanın risk düzeyini değerlendirmek ve etkinliğini gözden geçirmek için iç denetimler yapılmaktadır.

Düzenleyici riskler: İlgili yasa ve yönetmeliklere uyum sağlamak için bir izleme sistemi kurulmuştur. Hukuk departmanı ve hukuk danışmanları da dâhil olmak üzere çeşitli kaynakları kullanarak düzenleyici risklere aktif olarak yanıt verilmektedir.

Kazayla ilgili riskler: Kurumsal Havacılık Emniyet ve Güvenlik Departmanı kayıpların en aza indirilmesi, uçak kazalarının ve uçak kaçırma olaylarının önlenmesi gibi emniyet ve emniyetle ilgili tüm konuları denetlemek üzere kurulmuştur. Acil durum ve kaza müdahalelerine ilişkin yönetmelikler, kılavuzlar yayınlanmakta ve acil müdahale sistemi denetlenmekte ayrıca havayolunun beklenmedik uçak kazalarına müdahale kabiliyetini artırmak için yılda en az bir kez şirket çapında tatbikat ve eğitimler düzenlenmektedir.

Çevresel riskler: Çevresel risklerin önlenmesine yönelik şirket çapında çevresel kaza/kriz müdahalelerine ilişkin kuralların oluşturulması ve acil durum müdahale tatbikatları sonucunda ortaya çıkabilecek olası petrol ve kimyasal sızıntılarına ilişkin tatbikatlar dâhil olmak üzere çevresel riskleri en aza indirmek için çaba sarf edilmektedir. Bu çabalardan biri de her departman için acil durum müdahale tatbikatları yürütmektir.

Finansal risklere karşı ise;

Döviz kuru dalgalanma riskleri: Şirket yabancı para birimleri cinsinden işlemler yaptığı için döviz kuru oynaklığıyla ilişkili risklere maruz kalmaktadır. Borçlanma para birimleri portföyünü çeşitlendirerek ve Kore wonu borçlanmasını mümkün olduğunca sabit bir orana dayalı olarak genişleterek dolar kredilerinin payını azaltmayı hedeflemektedir. Ayrıca havayolunun Nakit Yönetim Sistemi gelir ve giderlerin düzenli olarak izlenmesine ve para birimi bazında dengenin korunmasına yardımcı olarak döviz kuru oynaklığından kaynaklanan olumsuz etkileri en aza indirmektedir.

Faiz oranı dalgalanma riskleri: Korean Air'ın borçlanmaları hem sabit hem de değişken faizli olup değişken faizli krediler döviz kurundaki dalgalanmalara göre şirketin kar/zararını ve nakit akışını etkilemektedir. Bu sebeple mevcut piyasa faiz oranı seviyelerini ve büyük ülkelerin para politikalarını yakından izleyerek düşük faiz oranı ve sabit faizli kredilerin miktarını arttırarak faiz oranlarındaki dalgalanmalara bağlı riskleri yönetmek için çalışmaktadır.

Petrol fiyatı: Havayolu yakıt tasarruflu yeni uçaklar kullanarak, alternatif yakıtlara yönelerek petrol fiyatı risklerini yönetmektedir.

Vergi riskleri: Şirket vergi yasalarına ve düzenlemelerine uymak suretiyle, şirket içinden ve dışından uzmanlarla iş birliği yaparak vergi riskleriyle ilgili ön değerlendirme ve takip yapmaktadır (Korean Air ESG Report, 2022).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Finansal raporların kalite ve güvenilirlik problemlerini çözebilmek; firmanın çevreye, sosyal sorumluluklara ve kurumsal yönetime verdiği önemi gösterebilmek vb. sebeplerle ESG öne çıkan bir kavram haline gelmiştir (Şeker, 2020). ESG kavramını ölçmek için çeşitli metodolojiler olsa da sektörden sektöre farklı olan, sürekli artan kriterler sebebiyle tek bir ölçüm yapılamamaktadır ve bu ölçümü farklı kuruluşlar farklı kriterler ile ölçmektedir. Yüksek ESG skoru firma için olumluyken düşük skor olumsuz olarak yansır çünkü ESG skoru firmanın ödeme gücü ile ilişkilidir. Henüz yeni yeni yaygınlaşmaya başlayan ESG raporlamaları ise ulaşım alanında başlangıç aşamasındadır. Havayolu sektörü de özellikle çevresel konularda ön plana çıkmaktadır çünkü sera gazı emisyonlarının %1,9'undan, CO2 emisyonlarının %2,5'inden ve küresel ısınmanın %3,5'inden sorumludur (Our World in Data, 2018). Havayolları sadece sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalar yapmakta ve rapor yayınlamaktadırlar fakat ESG sadece çevre ile ilgili değil, sosyal ve yönetim konuları ile de ilgilidir.

ESG raporunu yayınlayan sayılı havayolundan biri olan Korean Air'ın 2021 ESG raporunda çevresel konular (net sıfır karbon emisyonuna ulaşma hedefi, çevre dostu uçaklar satın alma, yakıt verimliliği sağlama, sürdürülebilir havacılık yakıtı kullanma çalışmaları, ileri geri dönüşüm faaliyetleri, yenilenebilir malzeme kullanımı, çalışanlara

çevre eğitimi) sosyal konular(insan hakları konusundaki çalışmalar, liyakat, çeşitliliğe saygı, sağlık ve güvenlik eğitimleri, kurum içi raporlama, yolcular için dijitalleşme çalışmaları, müşteri memnuniyeti için yapılan çalışmalar, sosyal sorumluluk projeleri, kadın çalışanlar ile ilgili sorumluluklar, çalışan ücretleri ve diğer hakları) ve yönetim(yönetim kurulu yapısı, toplantı sayıları, komiteler, etik yönetimi, şirket içi raporlamalar, risk yönetimi,) konuları ile ilgili bilgiler yayınlanmıştır.

Havayolu endüstrisinin iklim değişikliği ve çevre konularında göze çarpması; yüksek karbon ayak izi nedeniyle havayolu ile seyahat etmeyi sosyal açıdan kabul edilemez hale getirmeye yönelik ve havayolu taşımacılığının iklim üzerindeki etkileri ile ilgili rahatsızlığı tanımlayan “uçuş utancı (flight shaming)” kavramını ortaya çıkarmıştır. Yolcuları havayolu ile seyahat etmemeye teşvik etmek havacılığın küresel ekonomiye katkısının azalmasına sebep olabilir. 2010 yılında İzlanda’daki Eyjafjallajökull Yanardağı’nın patlaması ile 6 günlüğüne uçuşlar durmuş, 10 milyon yolcu etkilenmiş, gayri safi yurt içi hasılat 4,7 milyon dolar düşmüştür (Flaherty & Holmes, 2020).

Sonuç olarak havacılık sektörünün stratejik önemi, kıtalararası entegrasyon ve erişilebilirlik rolü, dünya ekonomisine katkıları yadsınamaz bir gerçek iken iklim değişikliği ve çevre konularında göze çarpan ilk sektörlerdendir. Çalışmada incelenen Korean Air’ın ESG raporu; diğer havayolları için çevresel, sosyal ve yönetim parametrelerine örnek olmasının yanı sıra yatırımcılar ve diğer paydaşlara sürdürülebilirlik ve şirket performanslarını değerlendirmeleri için rehber olmaktadır. Çalışma incelendiğinde havayolları; ESG raporlamasının değerinin artmasına bağlı olarak sadece sürdürülebilirlik değil çevre, sosyal ve yönetim konularını ele alarak raporlama yapmalıdırlar. Çünkü ESG şirketlerin hem çevreye hem de topluma olan sorumluluğunu şeffaf bir şekilde yansıtmaktadır.

Kaynaklar

Abdi, Y., Li, X., & Turull, X. C. (2022). Exploring the Impact of Sustainability(ESG) Disclosure on Firm Value and Financial Performance in Airline Industry: The

Moderating Role of Size and Age. *Environment Development and Sustainability*.

Apergis, N., Poufinas, T., & Antonopoulos, A. (2022). ESG Scores and Cost of Debt. *Energy Economics*.

Aras, G., & Sarıoğlu, G. U. (2015). Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama. TÜSİAD.

Armstrong, A. (2020). Ethics and ESG. *Business and Finance Journal*.

Bianchi, R. J., Walk, A. N., & Drew, M. E. (2010). On the Responsible Investment Disclosure Practices of the World's Largest Pension Funds. Australia: Accounting Research Journal.

Brackley, A., Brock, E. K., & Nelson, J. (2022). Taring the Raters Yet Again: Increasing ESG Scrutiny Makes Current Rate the Raters Study Even More Crucial. The SustainAbility Institute by ERM.

Canikli, S. (2022). Sürdürülebilir Finans Mekanizmaları, Araçları ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi. Akdeniz İİBF Dergisi.

Coşkun, Y. (2022). ESG skorlaması Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına Ulaşılmasını Sağlar mı? İktisat ve Toplum Sayı 138.

Erol, I., Ünal, U., & Coşkun, Y. (2022). ESG Investing and The Financial Performance: A Panel Data Analysis of Developed REIT Markets. MAGKS Joint Discussion Paper Series in Economics.

Flaherty, G. T., & Holmes, A. (2020). Will flight shaming influence the future of air travel? Journal of Travel Medicine.

Florian, B., Kölbl, J. F., Rigobon, R., & Sloan, M. (2022). Aggregate Confusion: The Divergence of ESG Ratings. University of Zurich.

Hagmann, C., Semejin, J., & Vallenga, D. B. (2015). Exploring the Green Image of Airlines: Passenger Perceptions and Airline Choice. Journal of Air Transport Management.

Kishan, S. (2022). ESG by the Numbers: Sustainable Investing Set Records in 2021. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-03/esg-by-the-numberssustainable-investing-set-records-in-2021?leadSource=verify%20wall> adresinden alındı

Korean Air. (2022). Who We Are: <https://www.koreanair.com/bn/en/footer/about-us/who-weare/overview/introduce-corporation> adresinden alındı

(2022). Korean Air ESG Report. https://www.koreanair.com/content/dam/koreanair/ko/footer/about-us/sustainablemanagement/report/2022_Korean%20Air%20ESG%20Report_en.pdf.

Li, F., & Polychronopoulos, A. (2020). What a Difference an ESG Ratings Provider Makes. Research Affiliates.

McDougall, M. (2020, 11 12). Investment Trusts for Responsible Investing. Investor's Chronicle: <https://www.investorchronicle.co.uk/funds-etfs/2020/11/12/investmenttrusts-for-responsible-investing/> adresinden alındı

Nasdaq. (2019, Mayıs). ESG Reporting Guide 2.0.

Our World in Data . (2018). Climate Change and Flying: What Share of Global CO2 Emissions Come From Aviation?: <https://ourworldindata.org/co2-emissions-fromaviation> adresinden alındı

Paraschi, E. P. (2022). Why ESG Reporting is Particularly Important for the Airlines during the Covid-19 Pandemic. *Journal of Business and Management Studies* .

PRI. (tarih yok). What are the Principles for Responsible Investment?

<https://www.unpri.org/about-us/what-are-the-principles-for-responsible-investment> adresinden alındı

Refinitiv. (2022). Environmental, Social and Governance Scores From Refinitiv.

Santos, M. d., & Pereira, F. H. (2022). ESG Performance Scoring Method to Support Responsible Investments in Port Operations. *Cade Studies on Transport Policy*.

Seo, K., Moon, J., & Lee, S. (2015). Synergy of Corporate Social Responsibility and Service Quality for Airlines: The Moderating Role of Carrier Type. *Journal of Air Transport Management*.

Shin, J., Moon, J. J., & Kang, J. (2022). Where does ESG Pay? The Role of National Culture in Moderating the Relationship Between ESG Performance and Financial Performance. *International Business Review*.

Su, C. H., & Chen, C.-D. (2020). Does Sustainability Index Matter to the Hospitality Industry? *Tourism Management*.

Sustainalytics. (2022). <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> adresinden alındı

Şeker, Y. (2020). Finansal Raporlama Kalitesi ile Çevresel Sosyal ve Kurumsal Yönetim

(ESG) Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Uluslararası Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turguttopbaş, N. (2020). Sürdürülebilirlik, Yeşil Finans ve İlk Türk Yeşil Tahvil İhracı. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*.